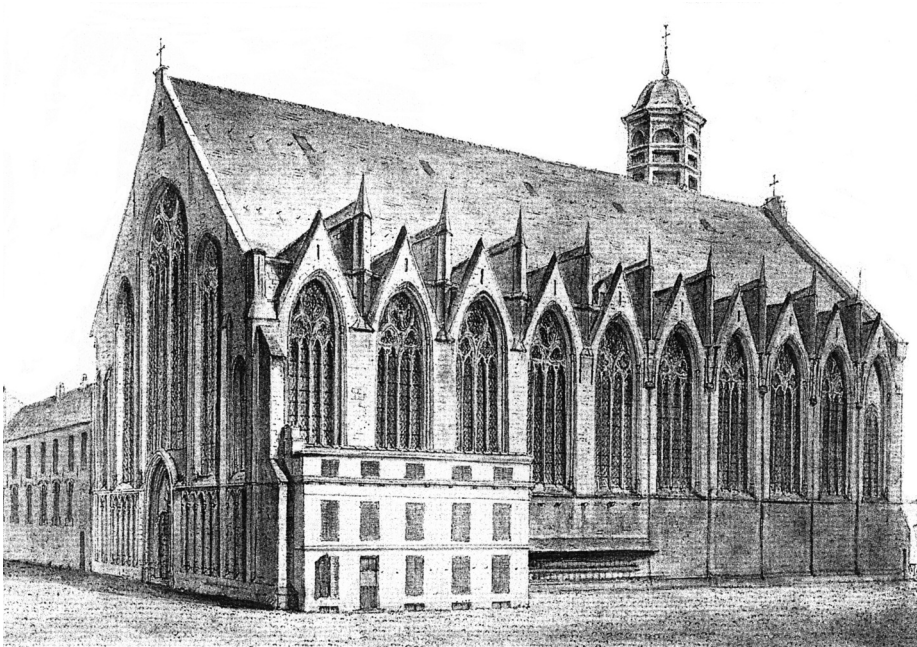

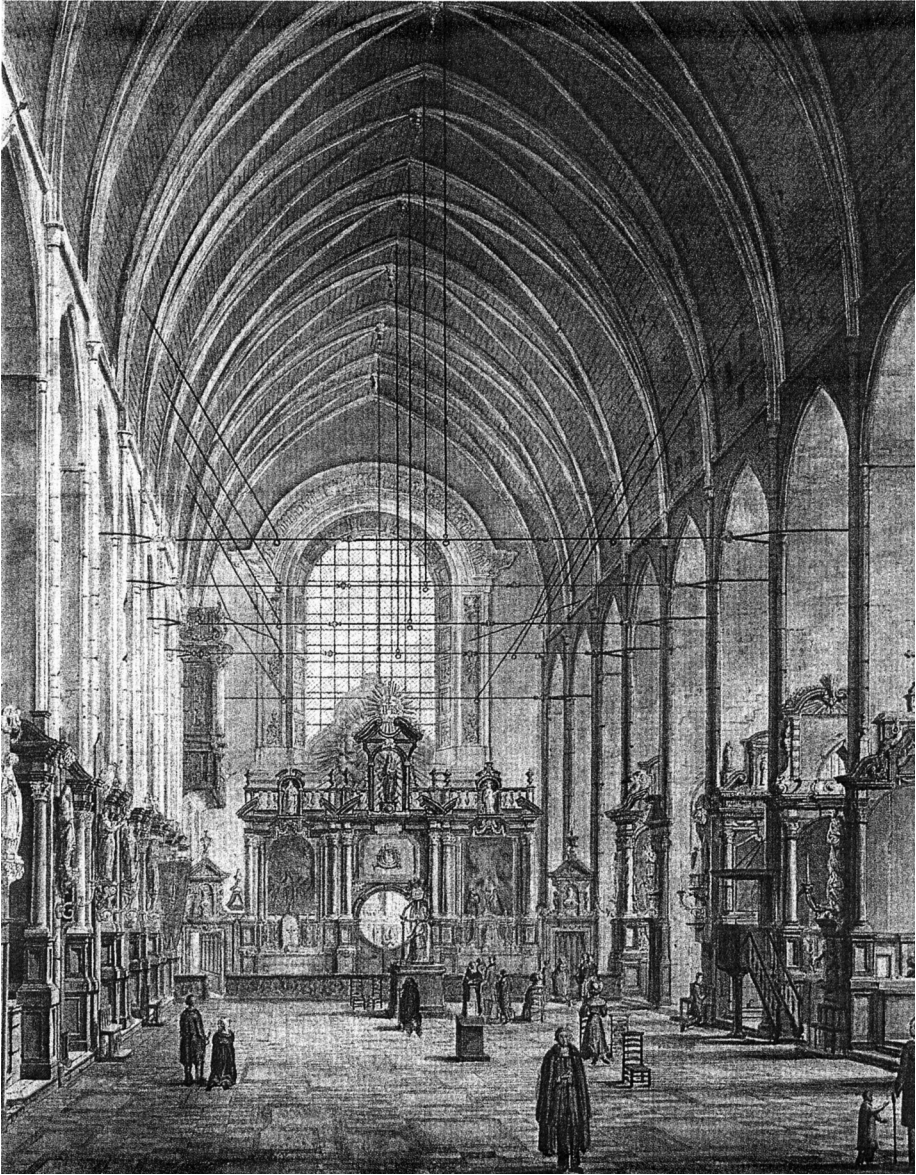
MINDER BEKENDE EN/OF VERDWENEN LOCATIES

Predikherenkerk of kerk van de Dominicanen, Jacobijnenstraat.

In 1228 werd het Dominicanen- of Predikherenklooster gesticht in Onderbergen. Algemeen wordt aangenomen dat de Dominicanen al vroeger in de stad verbleven, maar dat het officieel wonen pas op die datum door de overheid werd erkend. Voordien was op die plaats het Wittocx-hospitaal van de familie Uten Hove gevestigd, maar het hospitaal werd te klein en verplaatst naar de Bijloke. Het oude hospitaal werd het klooster van de paters Dominicanen. (Gemiddeld verbleven er 30 à 40 paters en 10 à 15 lekenbroeders.) De traditie zegt dat de kerk werd opgericht in 1240. In ieder geval werden in 1263 de gelovigen opgeroepen bij te dragen tot de voltooiing van de kerk. Het was een gotische kerk, in Doornikse hardsteen, met hoofdingang, een dubbel portaal met centraal een deurstijl, in Onderbergen en koor (een eigen-

Kerk van de Dominicanen in 1848. Aquarel van Auguste van den Eynde.

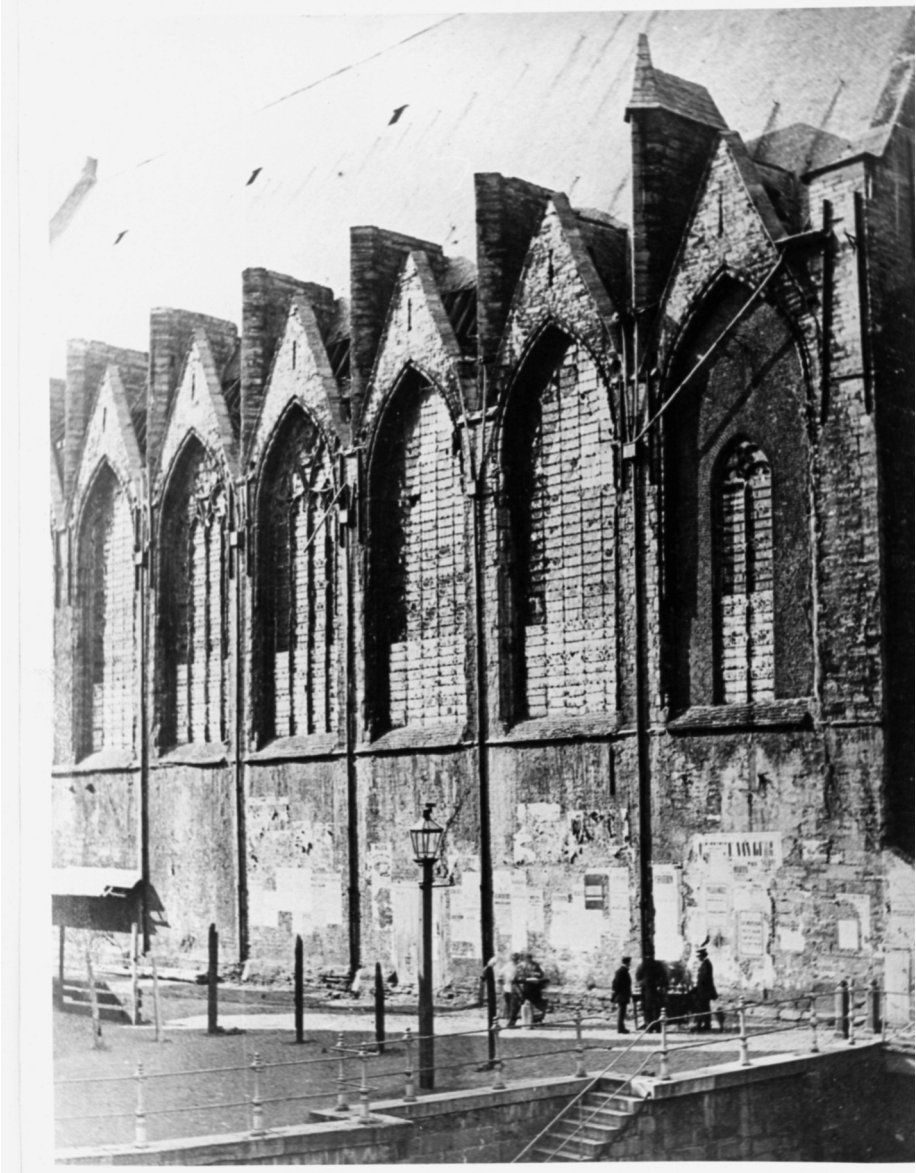

Interieur van de kerk van de Dominicanen.
Aquarel van P.J. Goetghebuer.

lijk koor was er niet) aan de Leie. Het was een zaalkerk van 52 meter lang en 16 meter breed (22 m. als men de zijkapellen meetelt), met één beuk of schip (het breedste dat men kende), dus zonder pilaren, onder één houten gebint of spitsbooggewelf met een zadeldak. Ze had ook zijkapellen, tien aan elke zijde, met spitsboogvensters gescheiden door steunberen, waar boven ieder altaar een schilderij hing van goede kunstenaars (o.a. van J. Van Cleef, N. Roose, J. van den Heuvel, G. De Craeyer). Verder bezat de kerk ook marmeren en houten altaren en een merkwaardige communiebank die de kerk over de volle breedte afsloot. Ze besloeg met haar tien traveeën, zonder dwarsbeuk, de volledige rechterhelft van de smalle Jacobijnenstraat (Jacopinen was in de Middeleeuwen ook de naam voor Dominicanen). De west- en oostgevel was vlak afgesloten. Aan de zuidkant stonden ook enkele huisjes tegen de kerk aangebouwd. In 1458 deed het klooster beroep op Karel de Stoute om stabiliteitswerken te laten uitvoeren. In de 16e eeuw hadden klooster en kerk te lijden van de woelingen tussen Karel V en de Gentenaars in 1539, maar veel meer nog van de beeldstormerij van 1566. Het was toen dat alle boeken en handschriften van de bibliotheek in de Leie werden gegooid. De kerk werd hersteld met een toelage van de stad. Van 1578 tot 1584 werd het klooster een calvinistische school en de kerk werd gebruikt als Calvinistische tempel. In de 17e eeuw werd de kerk hersteld en werd een nieuw glasraam aangebracht aan de kant van de Leie. Nog in de 17e eeuw werd het koor verminderd om de voorkerk in barokstijl te verlengen.

In 1796 werden de paters uit hun klooster verdreven. In de kerk werden de biechtstoelen gebroken, de schilderijen gescheurd, het orgel verdween, het koor lag verwoest en uit de heilige vaten had men jenever gedronken. In 1797 werden klooster en kerk door het departementsbestuur verkocht aan burger Van der Linden, die het kocht in naam van de weggejaagde paters, die er als burgers mochten blijven wonen. In 1802 werd de vrijheid van godsdienst hersteld en herbegonnen de paters hun priesterwerk. Maar de middelen ontbraken hen om in hun onderhoud te voorzien en ze verhuurden het klooster, zonder de kerk, aan de heer Velleman, bouwmeester. Later werden ze uit nood gedwongen het klooster te verkopen. Van dan af begon de ondergang van het klooster: de cellen werden verhuurd als woonsten; de refter werd een verkoopzaal en garage; andere ruimtes werden opslagplaatsen. De paters kochten een huis in de Peperstraat en huurden verder de kerk in Onderbergen. Op 2 oktober 1854 werd voor de laatste keer een liturgische dienst gehouden in de kerk. Daarna werd ze definitief gesloten.

In de loop van de 19^e eeuw was de kerk in de Jacobijnenstraat zo bouwvallig geworden en omdat er bovendien een Bijzonder Plan van Aanleg was om de Jacobijnenstraat te verbreden, werd ze in het voorjaar van 1860 - onder afkeu-

Zijgevel van de Dominicanen Kerk.

rende belangstelling! - afgebroken. Er diende springstof aan te komen om het 13e eeuwse metselwerk op te ruimen. Voordien werden alle altaarschilderijen naar de reserve van het Museum voor Schone Kunsten overgebracht en werd de rest van de inboedel verkocht, o.a. ook de vloerstenen. In september waren de afbraakwerken voltooid. Voor het eikenhout werd 7.000 Fr. betaald. De afbraak bracht 37.000 kg ijzer op, 10.000 kg lood en 300 kubieke meter arduin. De massa steengruis, 3.300 kubieke meters, werd met zeven grote bakschepen afgevoerd.

Architect J. Walckiers bouwde in 1911 te Sint-Lambrechts-Woluwe de Sint-Henricuskerk naar een exact model van de gewezen Gentse dominicanenkerk. De paters Dominicanen verblijven thans (2009) in het Groot Begijnhof Sint-Elisabeth te Sint-Amandsberg.

In de 20ste eeuw raakte het kloosterpand steeds verder in verval. Een troosteloze woonkazerne voor marginalen en kunstenaars. Had men in de 19e eeuw weinig belangstelling voor oude bouwwerken, ook in de jaren 1950 gingen er stemmen op om wat er nog overeind stond te slopen om plaats te maken voor een parking. Een zeer interessante ligging voor een parking, zo midden in het centrum van de stad met de Veldstraat, dé winkelstraat van Gent, aan de overkant van de Leie. In 1963 verwierf de RUG voor 18 miljoen fr. de gebouwen, die in de jaren 1970-1980 volledig werden gerestaureerd. Behalve wat overblijfselen van de N.-zijgevel uit de 13e eeuw, blijft er van de kloosterkerk geen spoor meer over.

Overigens is de kerk van de Dominicanen niet de enige kerk die te Gent werd gesloopt. In 1581 werd Sint-Veerlekerk (1212-1581) bij het Gravensteen, de hofkerk van de graven van Vlaanderen, afgebroken, en in 1799 werd de O.-L.-Vrouweparochiekerk, staande aan de kant van de Sint-Pietersnieuwstraat, met de grond gelijk gemaakt om het Sint-Pietersplein als marsveld of exercitieplein aan te leggen.

Literatuur

F. De Potter, Gent, van den oudsten tijd tot heden, deel VIII, 1901.

De Dominikanen te Gent, brochure uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling "De Dominikanen te Gent (1228-1968)", 1968.

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur, deel 4 nb Z-W Stad Gent, 1979.

W. Simons, G. Bral e.a., Het Pand, acht eeuwen geschiedenis van het oud Dominicanenklooster te Gent, 1991.

Daniël Van Ryssel.